

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права и управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 « Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка,
планування та управління бізнесом»
на тему: «Дослідження і прогнозування кон'юнктури ринку
(на прикладі ринку цукру)»

Виконавець:

студент ЦЗФН факультету
Александровська Олена Юріївна
/підпис/

Науковий керівник:

доцент , канд. екон. наук
Клевцевич Наталія Анатоліївна
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з недостатньо вирішених проблем сьогодення є проблема оцінювання та прогнозування кон'юнктури ринку. Сутність цієї проблеми полягає у тому, що ні в теоретичному, ні у практичному аспекті немає належних напрацювань щодо методик оцінювання та прогнозування кон'юнктури ринку. Дослідження вчених найчастіше зводяться до наведення, перерахунку та подання окремих одиничних методів щодо аналізування та прогнозування кон'юнктури ринку, а питання інтегральної оцінки та прогнозування залишаються закритими.

Актуальність також обумовлена і тим, що проблема оцінювання та прогнозування кон'юнктури ринку є одним із найскладніших видів маркетингового дослідження і охоплює багато питань щодо вибору і обґрунтування економічних методик, методів, способів оцінювання, системи показників тощо, а також передбачає кількісне і якісне (наочне) оцінювання стану ринку, тенденцій розвитку, характеру і особливостей ринку, ефективності функціонування підприємств у галузі, економічну ситуацію у ній, визначення вагомості кон'юнктуро-утворювальних чинників тощо, а також спрямоване на інтегральне оцінювання усіх економічних показників діяльності загалом, це оцінка тенденцій і закономірностей розвитку ринку під впливом кон'юнктуро-утворювальних чинників.

Крім того, актуальність обумовлена можливістю практичного застосування методик оцінювання та прогнозування кон'юнктури. В цьому контексті доцільно зауважити, що одним з недостатньо досліджених в Україні є ринок цукру, який можна зарахувати до особливо важливої складової частини функціонування ринкової економіки загалом, оскільки цукрове виробництво належить до стратегічних галузей в аграрному комплексі нашої держави і його успішний розвиток може істотно вплинути на подолання негативних результатів економічної кризи, яка охопила сучасну українську економіку.

Системне дослідження ринку цукру в Україні з метою виявлення найважливіших і найхарактерніших чинників, які впливають на його зміни, дасть можливість запропонувати відповідні рекомендації, які сприятимуть одержанню певного позитивного ефекту.

Однією з основних умов стабільного розвитку будь-якої країни є забезпечення населення продуктами харчування. Цукор є продуктом повсякденного вживання і у вирішенні продовольчої проблеми відіграє особливу роль. Крім того, цукор використовується як сировина у харчовій промисловості, а у разі повного забезпечення внутрішніх потреб країни, може бути експортним товаром.

Кон'юнктура ринку цукру – це основна характеристика функціонування ринку та ситуації, що складається на ньому, що відображає величини попиту і пропозиції, обсяги продажів, ринкову активність продавців і покупців.

Аналіз ринку цукру має важливе значення як для країни, так і для виробників цукру, адже відображаються основні показники розвитку галузі, аналізується динаміка попиту та пропозиції цукру тощо. Своєчасний та правильно проведений аналіз ринку цукру дає можливість оцінити перспективи розвитку галузі та виробників цукру, спрогнозувати майбутній розвиток господарської діяльності підприємств з виробництва цукру, впроваджувати стратегії розвитку підприємств виробників цукру.

Важливою складовою ефективного розвитку підприємств з виробництва цукру є раціональний та правильний аналіз кон'юнктури ринку, зображення динаміки попиту та пропозиції цукру, аналіз сировинного забезпечення та інших важливих показників розвитку цукрового виробництва.

Вагомий внесок у дослідження проблем розвитку цукрової галузі, зокрема вивчення та аналіз ринку цукру, характеристики та співвідношення попиту та пропозиції цукру, а також пов'язаних з цим питань зробили такі вчені, як С.В. Бондар, О.С. Заєць, Є.В. Імас, М.Ю. Коденська, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, С.А. Стасіневич, А.В. Фурса, М.М. Ярчук та ін., а також зарубіжні вчені – В.Р. Боев, А.Г. Зельднер, В.А. Клюкач, І.Г. Ушачов та ін.

Метою роботи є дослідження кон'юнктури ринку цукру, включаючи аналіз попиту та пропозиції цукру в Україні, характеристика світового ринку цукру із зазначенням основних країн-експортерів та імпортерів цукру, аналіз динаміки оптових та роздрібних цін на цукор, а також визначення перспектив подальшого розвитку ринку цукру в Україні.

Завдання дослідження:

- дослідити поняття та особливості ринкової кон'юнктури;
- розглянути методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринку;
- визначити особливості прогнозування кон'юнктури товарного ринку;
- проаналізувати пропозицію на ринку цукру;
- дослідити конкурентне середовище на ринку цукру;
- розглянути ринок цукру за сегментами споживання;
- визначити ключові проблеми ринку цукру;
- з'ясувати перспективи розвитку ринку цукру в Україні;
- розробити кореляційно-регресивну модель розвитку ринку цукру.

Об'єкт дослідження – сучасний стан розвитку ринку цукру в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади формування та підвищення ефективності функціонування ринку цукру.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувалися різні методи. Методи теоретичного узагальнення і порівняння (аналіз і синтез, індукція і дедукція) – для дослідження теоретичних та організаційних аспектів проблеми. Методи збирання, зведення та групування, узагальнення та економіко-статистичні методи – для вивчення та відображення тенденцій на ринку. Застосувалися комп'ютерні програми для обробки й аналізу інформації.

Інформаційна база дослідження: Теоретичною і методологічною основою досліджень стали наукові праці вітчизняних вчених з проблем теорії і практики формування ринку цукру та розвитку цукробурякового під комплексу, законодавчі та нормативні акти.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та 4 додатків. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінок. Основний зміст викладено на 82 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 14 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку (на прикладі ринку цукру)» \ - Науково – студентський вісник факультету «Економіки, управління підприємництвом»-2018.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоритичні аспекти дослідження і прогнозування кон'юнктури ринку*» розглянуто усі фактори що утворюють кон'юнктуру ринку, що стимулюють розвиток ринку або стримують його, а також фактори, що впливають на кон'юнктуру періодично.

Вивчені три рівня дослідження кон'юнктури ринку: загально економічний, галузевий і товарний та кілька методів прогнозування, серед котрих найбільш часто використовуються екстраполяція, експертні оцінки, математичне моделювання, графічний аналіз.

У другому розділі «*Аналіз кон'юнктури ринку цукру в Україні*» проаналізовано баланс попиту та пропозиції на ринку цукру України. Наведена інформація щодо обсягів виробництва цукру в Україні за останні 6 років. Проаналізовано конкурентне середовище та ключові гравці на ринку. Та вивчено Ринок цукру за сегментами споживання.

У третьому розділі «*Прогнозування кон'юнктури ринку цукру*» розглянуто ключові проблеми ринку цукру та шляхи їх вирішення. Дослідженні перспективи розвитку ринку цукру в Україні. Запропоновано впровадити чітку

систему управління якістю в цукробуряковому підкомплексі агропромислового комплексу. Розраховано кореляційно-регресійна модель розвитку ринку цукру.

ВИСНОВКИ

і. Кон'юнктура ринку — ситуація, що склалася на ринку, збіг обставин чи стан речей на ринку, здатних впливати на господарську діяльність конкретного підприємства і розвиток економіки в цілому. Кон'юнктура ринку є станом економіки загалом, окремої галузі або конкретного товарного ринку, що формується певними чинниками і виражається в конкретних показниках. До чинників, які впливають на кон'юнктуру ринку, належать стихійні лиха, соціальні та політичні конфлікти, науково-технічний прогрес, рівень монополізації, валютна та кредитно-грошова системи, державне регулювання економіки, енергетичні та екологічні проблеми, сезонність, стан інформаційних систем та ін.

2. Вивчення економічної кон'юнктури країни чи окремого товарного ринку необхідно для того, щоб правильно оцінити її поточний стан, передбачити можливі зміни і розробити відповідну стратегію розвитку.

3. Основою аналізу є визначення й оцінка впливу окремих факторів на кон'юнктуру, а також виділення показників, які найбільш точно характеризують її стан за досліджуваній період. У світовій практиці розроблено кілька методів прогнозування, серед котрих найбільш часто використовуються екстраполяція, експертні оцінки, математичне моделювання, графічний аналіз.

4. Аналіз кон'юнктури ринку цукру є актуальним, оскільки за сприятливої ринкової кон'юнктури товаровиробник може вчасно її врахувати і пристосуватись до неї, що вплине на фінансові результати діяльності всього бурякоцукрового підкомплексу. Кон'юнктура ринку цукру — це основна характеристика функціонування ринку та ситуації, що складається на ньому, що відображає величини попиту і пропозиції, обсяги товарообороту, ринкову активність продавців і покупців. Поточний стан і тенденції розвитку ринку

цукру та окремих його елементів, у тому числі пропозиції, зумовлені особливостями розвитку загальногосподарської кон'юнктури України, динамікою світового ринку цукру та чинниками, пов'язаними безпосередньо з особливостями виробництва, перерозподілу та споживання цукру в Україні. До останніх, зокрема, належить значний вплив рішень органів державного управління на процеси виробництва та реалізації цукру і цукрових буряків: квотування обсягів виробництва цукру та імпорту цукру-сирцю, встановлення мінімальних цін на цукор і цукрові буряки тощо.

5. Тривала економічна криза у бурякоцукровому виробництві призвела до занепаду галузі, руйнування матеріально-ресурсного потенціалу цукрової промисловості, витіснення вітчизняних товаровиробників із зовнішніх ринків. Негативні тенденції бурякоцукрового підкомплексу, а саме зменшення обсягів виробництва цукрових буряків і цукру, зниження ефективності, є результатом показників: обсяги виробництва та споживання не тільки у фізичному, а й у вартісному виразі, доходи різних суб'єктів ринку, рівень завантаження виробничих потужностей, коефіцієнт задоволення попиту тощо. На кон'юнктуру ринку цукру, крім попиту, пропозиції та ціни, впливають і нецінові чинники. Дослідження дають підстави стверджувати, що однією з основних причин різкого зменшення обсягів виробництва цукрової сировини, а також цукру, є втрата економічних інтересів товаровиробників до вирощування цукрових буряків та їх переробки на цукор. Державні органи не приділяють уваги питанням підтримки бурякоцукрового виробництва, забезпечення системного оновлення матеріально-ресурсного потенціалу галузі. Кон'юнктура ринку визначається динамікою рівня цін на продукцію. Зміна динаміки попиту і пропозиції цукросировини та цукру зумовлена коливанням цін. Тому ціна є одним із основних чинників, який зумовлює обсяг пропозиції та попиту на ринку.

6. Кон'юнктура ринку характерна визначеним у часі та просторі певним співвідношенням попиту й пропозиції, що формується як сукупність товарно-грошових пропорцій під впливом конкретної комбінації діючих

чинників. Існують три основні якісні стани ринкової кон'юнктури: дефіцит товару, надлишок товару, ринкова рівновага. Кон'юнктура ринку цукру залежить від таких чинників: погодних умов, обсягів внутрішнього попиту на цукор, умов світової торгівлі цукром. Попит на цукор формується: дією природних і фізіологічних потреб людини відповідно до її звичок, структурою пропозиції, ціною та якістю продукції, платоспроможністю, рекламою; рівнем розвитку бурякоцукрової промисловості; рівнем розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і освоєнням ринкового простору зовнішніх ринків. Незабезпечений попит викликає відповідно імпорт товару. Попит може як стимулювати, так і стримувати пропозицію. Пропозиція у свою чергу може перевищувати попит або не задовольняти його. Протягом останніх років Україна втратила своє місце як експортер цукру, тому обсяг попиту на цукор у нашій країні майже повністю визначається внутрішніми потребами. Обсяг пропозиції цукру на ринку України здебільшого визначається обсягами його внутрішнього виробництва.

7. Бурякопереробна галузь в Україні нараховує велику кількість проблем, розпочинаючи з недостатністю сировинної бази та складнощами з вирощуванням цукрових буряків, закінчуючи проблемами конкуренції на ринку. В цілому у цукровій галузі завершується процес розшарування виробників цукрових буряків і цукру. Різко скоротили виробництво фермерські господарства та домогосподарства, натомість серед виробників виділилися великі вертикально інтегровані компанії, які вже довели свою питому вагу на ринку цукру до 84%. Водночас кон'юнктура на світовому ринку цукру, державна підтримка та інвестиційна зацікавленість повинні стати мотиваційним фактором кількісного збільшення виробників цукрових буряків, розширення посівних площ і нарощування обсягів виробництва цукрової продукції в нашій країні.

8. Бурякоцукровий підкомплекс України за останні роки значно поліпшив свої виробничі й якісні показники. Однак в зв'язку з загостренням конкуренції на світовому ринку цукру, нестабільністю і неврегульованістю внут-

рішнього ринку цукру вимагає поглибленого реформування стосовно тенденцій, що спостерігаються в країнах ЄС і направлені на утвердження принципів вільного ринку на основі саморегуляції. З метою відродження цукробурякової галузі та запобігання в ній кризових явищ необхідно неухильно виконувати вимоги ISO 9000 від інтенсивної технології з вирощування цукрового буряка до отримання готового продукту – цукру. На всіх етапах виробництва, необхідно створити чітку комплексну систему якості. З метою відродження та розвитку цукробурякової галузі мають бути впроваджені новітні досягнення науково-дослідних інститутів в галузі виробництва та торгівлі. При удосконаленні міжгалузевих зв'язків виробників дасть можливість розв'язати проблеми розвитку цукробурякової галузі: підвищить рівень спеціалізації основних бурякосійних господарств України; підвищить економічну ефективність роботи цукрових заводів; підвищить задоволеність клієнтів та ефективність наявної системи управління якістю; поліпшить організацію управління сільгосппідприємством, залучить зарубіжні та вітчизняні інвестиції.

9. Застосування кореляційно-регресійної моделі розвитку ринку цукру дає можливість здійснити прогнозування обсягів виробництва цукру в Україні з урахуванням системи факторів впливу. При цьому, на підставі розробленої моделі, в подальшому можна розрахувати вплив кожного фактору окремо і будувати сценарії поведінки ринку при зміні того чи іншого параметру. Водночас отримані результати відрізняються від результатів прогнозування експертів.

АНОТАЦІЯ

Александровська О.Ю., «Дослідження і прогнозування кон'юнктури ринку (на прикладі ринку цукру)», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою «Економіка, планування та управління бізнесом»

Одеський національний економічний університет.

Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти дослідження і прогнозування кон'юнктури ринку, аналіз кон'юнктури ринку цукру в Україні, прогнозування кон'юнктури ринку цукру.

Проаналізовано: кон'юнктуру світового та вітчизняного ринку цукру, стан функціонування вітчизняного ринку цукру, розглянуто методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринку, досліджено конкурентне середовище на ринку цукру, розглянуто ринок цукру за сегментами споживання, а також визначено ключові проблеми ринку цукру та напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств цукрової галузі України. Розроблено кореляційно-регресивну модель розвитку ринку цукру.

Запропоновано: впровадити техніко-економічні та організаційні заходи стабілізації у галузі, реконструювати галузь з метою приведення потужностей підприємств у відповідність з кон'юнктурою внутрішнього та зовнішнього ринків, вивести з експлуатації морально та фізично застаріле обладнання нерентабельних виробництв, формування сегментів споживачів та цільових ринків збуту цукру для підвищення експортного потенціалу галузі, підвищити конкурентоспроможність продукції шляхом зменшення енергетичних, матеріальних та трудових витрат і вдосконалення інфраструктури та диверсифікації виробництв

Ключові слова: цукровий буряк, цукор, ринок цукру, виробництво та споживання цукру, кон'юнктура ринку.

ANNOTATION

Aleksandrovska O.Y., «Research and forecasting of market conditions (on the example of the sugar market)», Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «076 Entrepreneurship, trade and stock-taking activity» under the master's program «Economics, Business Planning and Management»,

Odessa National Economics University.

Odessa, 2018.

The work deals with the theoretical aspects research and forecasting of the market situation, analysis of the sugar market situation in Ukraine, forecasting of the sugar market situation.

The analysis of the world market situation and the domestic sugar market, the state of the functioning of the domestic sugar market, the methodical approaches to market research, the competitive environment in the sugar market, the sugar market in terms of consumption segments and the key problems of the sugar market and trends increase of competitiveness of enterprises of the sugar industry of Ukraine. The correlation-regressive model of sugar market development is developed.

Author analysis: to introduce technical-economic and organizational measures of stabilization in the industry, to reconstruct the industry in order to bring the capacity of enterprises in line with the situation of the domestic and foreign markets, to decommission morally and physically obsolete equipment of unprofitable productions, forming segments of consumers and target markets for sugar to increase the export potential of the industry, to increase the competitiveness of products by reducing energy, material and labor costs and improvement of infrastructure and diversification of production.

Keywords: sugar beet, sugar, sugar market, sugar production, sugar consumption, market conditions.